

**Dr Bogdan Mucha**

## **Spadek a uprawnienia dzieci z poprzedniego małżeństwa**

Relacje rodzinno-majątkowe komplikują się w przypadku zawarcia przez jednego z rodziców kolejnego małżeństwa. Z reguły dochodzi wtedy do napięć pomiędzy drugim małżonkiem a dziećmi z poprzedniego małżeństwa, zwłaszcza gdy sprawy majątkowe nie zostały wcześniej rozstrzygnięte w zadowalający sposób. Występuje u każdej ze stron naturalna chęć zabezpieczenia dla siebie co najmniej należącej im części, chociażby zgromadzenie majątku przez rodzica nastąpiło w trakcie drugiego, a nie pierwszego małżeństwa. Jeśli do tego włączymy prawa dzieci z kolejnego małżeństwa, to całokształt stosunków rodzinno-majątkowych ulega jeszcze większej komplikacji potęgowanej narastającymi emocjami oraz bardzo często agresywnymi zachowaniami. To z kolei powoduje zerwanie kontaktów, nierzadko na dziesiątki lat, pomiędzy rodzicem a dziećmi z poprzedniego małżeństwa. W tych warunkach trudno mu się dziwić, że będzie chciał tak rozporządzić swoim majątkiem, aby dzieci z poprzedniego małżeństwa nie mogły po nim dziedziczyć.

Może tego dokonać przy ich współudziale lub jednostronnie, na własną rękę, a wszystko zależy od wzajemnych relacji. Jeśli są stosunkowo dobre, to rodzic może zawrzeć z dziećmi z poprzedniego małżeństwa, oczywiście z każdym z osobna, umowę o zrzeczeniu się dziedziczenia. Skutkiem takiej umowy jest pominięcie ich w postępowaniu spadkowym po zmarłym rodzicu, tak jakby nie dożyli otwarcie spadku. Obejmuje ono także ich dzieci, a zatem nie będą mogli dziedziczyć i występować o zachówek. Stymulatorem zawarcia takiej umowy jest z reguły przekazanie przez rodzica na rzecz dziecka lub dzieci jakiejś kwoty pieniężnej lub niekiedy nieruchomości albo dokonania innego rodzaju przysporzenia majątkowego, co powinno być wyraźnie w niej zaznaczone. Tego rodzaju umowy muszą być zawarte w formie aktu notarialnego przed notariuszem w Polsce, gdy przedmioty majątkowe są tam położone. W przypadku gdy strony przebywają w Stanach Zjednoczonych lub generalnie za granicą wystarczy, że sporządzą odpowiednie, fachowe pełnomocnictwa, na podstawie których pełnomocnicy, może być tylko jeden, podpiszą w ich imieniu i zastępstwie stosowny dokument w kancelarii notarialnej.

Gdy strony są skonfliktowane i nie ma mowy o porozumieniu rodzic może w testamencie notarialnym dokonać wydziedziczenia dzieci z podaniem jednej z trzech przyczyn ( art. 1008 kodeksu cywilnego). Wydziedziczenie będzie skuteczne gdy uprawnieni do zachowku, a są nimi dzieci, małżonek oraz rodzice (wyłączeni są bracia, siostry, dziadkowie, pasierbowie) dopuścili się względem spadkodawcy albo bliskiej mu osoby umyślnego przestępstwa przeciwko zdrowiu, życiu, wolności albo

rażącej obrazie czci. Ponadto, gdy wbrew woli spadkodawcy postępowali uporczywie w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego albo nie dopełniali względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych. W ten sposób nie będą mieli podstaw prawnych do żądania wypłaty zachowku w wysokości połowy udziału spadkowego, jaki by im przypadła z ustawy, a niekiedy nawet jego dwóch trzecich części. Wydziedziczenie jest dokonywane na wypadek śmierci danego rodzica.

Ten sam rezultat można osiągnąć za życia, gdy w trakcie drugiego małżeństwa strony dorobiły się majątku wspólnego i nigdy nie zawierały żadnych umów majątkowych małżeńskich. Mogą one sporządzić w formie aktu notarialnego umowę o rozdzielności majątkowej. Na jej podstawie dojdzie do podziału ich majątku wspólnego i każdemu z nich przypadnie połowa udziału na przykład w domu jednorodzinnym lub mieszkaniu własnościowym albo innej nieruchomości lokalowej. Tego rodzaju umowa stanowi pierwszy etap prowadzący do zablokowania dziedziczenia przez dzieci z poprzedniego małżeństwa. Kolejnym krokiem będzie zawarcie następnej umowy notarialnej, na podstawie której ten drugi małżonek zostaje obdarowany udziałem w nieruchomości, który po pierwszej umowie o rozdzielności majątkowej przypadł współmałżonkowi. W ten sposób drugi małżonek będzie wyłącznym właścicielem całej nieruchomości, zaś dzieciom z poprzedniego małżeństwa nie będzie nic przysługiwało, albowiem rodzic nie zostawił żadnego majątku, do którego miałyby prawo. Podobny skutek, ale lepiej zabezpieczający na wszelki wypadek interesy rodzica w stosunku do drugiego małżonka można osiągnąć sporządzając notarialną umowę dożywocia. Polega ona na przeniesieniu własności całej nieruchomości albo jej części na drugiego małżonka w zamian za zapewnienie dożywotniego utrzymania. Na jej podstawie prawnym obowiązkiem drugiego małżonka, wpisanym zresztą w dziale trzecim księgi wieczystej prowadzonej dla danej nieruchomości przez właściwy sąd rejonowy, jest jego przyjęcie do mieszkania jako domownika, dostarczenie mu wyżywienia, światła, opału, zapewnienia odpowiedniej pomocy i pielęgnowania w chorobie. Ponadto spoczywa na nim obowiązek sprawienia na swój koszt pogrzebu odpowiadającego miejscowym zwyczajom. Gdyby drugi małżonek chciał sprzedać nieruchomość obciążoną dożywociem nowy właściciel ponosi osobistą odpowiedzialność za świadczenia objęte tym prawem. W praktyce oznacza to, iż sprzedawcy trudno taką nieruchomość zbyć, albowiem kupujący niechętnie będzie widział w swoim domu nieznaną osobę, którą musi wyżywić i opiekować się do końca jej życia. Dlatego drugiemu małżonkowi łatwiej jest w ten sposób zabezpieczyć swoje interesy, bo tylko jego zgoda może znieść ten obowiązek albo doprowadzić do zamiany dożywocia na dożywotnią rentę pieniężną. Skutkiem umowy dożywocia będzie przejście całej nieruchomości na rzecz drugiego małżonka, stąd w masie majątkowej rodzica

mającego dzieci z poprzedniego małżeństwa nie będzie figurowała ta nieruchomość jako aktywa majątkowe. W konsekwencji nie będzie im przysługiwał nawet zachowek po zmarłym rodzicu. Omówione wyżej rozwiązania na gruncie prawa polskiego w przedmiocie blokowania dziedziczenia przez dzieci z poprzedniego małżeństwa umożliwiają uniknięcie w przyszłości czasami wieloletnich i bardzo kosztownych postępowań sądowych.

**Bogdan Mucha, doktor nauk prawnych.** Po umówienie dzwonić pod nr tel. **773/481-0588**, adres kancelarii: **5736 W. Belmont, Chicago, Il 60634**. Więcej informacji i artykułów na stronie [www.upowaznienia.com](http://www.upowaznienia.com). Zapraszam do słuchania autorskiego programu radiowego „**Paragrafy i Finanse**” w każdą *sobotę* od *6 do 7 wieczorem* na stacji WPNA 1490AM.